

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Римский статут Международного уголовного суда от 17 июля 1998 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf)
2. Правила процедуры доказывания. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/rules/icc_rules.pdf
3. Соглашение о взаимоотношениях между Организацией Объединенных Наций и Международным уголовным судом. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/un_icc.shtml
4. Регламент Суда. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://www.icc-cpi.int/NR/rdonlyres/B920AD62-DF49-4010-8907-E0D8CC61EBA4/277532/ICCBD010104_Russian.pdf

УДК 341.01:342

МІЖНАРОДНЕ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНЕ ПРАВО: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ТА ІНСТИТУЦІЙНОЇ СТРУКТУРИЗАЦІЇ

INTERNATIONAL TELECOMMUNICATION LAW: CONCEPTUAL APPROACHES TO DEFINITION AND INSTITUTIONAL

Процишен М.В.,

кандидат юридичних наук, державний уповноважений
Антимонопольного комітету України

У статті пропонуються до розгляду окремі результати дослідження концептуальних підходів до визначення та інституційної структуризації міжнародного телекомунікаційного права як підгалузі міжнародного інформаційного права в системі міжнародного права. При цьому за сутністю міжнародне право розглядається у двох взаємопов'язаних його складниках, таких як міжнародне публічне право та міжнародне приватне право. Основна увага у дослідженні звертається на структурування інститутів міжнародного телекомунікаційного права для комплексного вирішення питань правотворчості, правозастосування та правової науки і освіти.

Ключові слова: право, міжнародне телекомунікаційне право, міжнародне право щодо телекомунікацій.

В статье предлагаются к рассмотрению отдельные результаты исследования концептуальных подходов к определению и институциональной структуризации международного телекоммуникационного права как подотрасли международного информационного права в системе международного права. При этом международное право рассматривается в двух взаимосвязанных его составляющих, таких как международное публичное право и международное частное право. Основное внимание в исследовании обращается на структуризацию институтов международного телекоммуникационного права для комплексного решения вопросов правотворчества, правоприменения, правовой науки и образования.

Ключевые слова: право, международное телекоммуникационное право, международное право о телекоммуникации.

The article is devoted to coverage of individual research results regarding conceptual approaches to defining and institutional structuring of international telecommunications law, as a sub-sector of international information law. The international law considered in two interrelated components: public international and private international law. The focus of the study is drawn to structuring institutions of international telecommunications law for the purpose of settling complex issues of lawmaking, law enforcement and legal science and education.

Key words: law, international telecommunications, international law on telecommunications.

Постановка проблеми. Із проголошенням незалежності України як держави було вибрано курс на її інтеграцію до Європейського Союзу. Одним із стрижневих напрямів євроінтеграції України є адаптація, узгодження, гармонізація національної нормативно-правової бази до міжнародно-правових актів, у тому числі до законодавства країн Європейського Союзу. Зазначене має певну історію, що знайшла відображення і у низці нормативно-правових актів (НПА), таких як Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Союзом та його державами-членами (ратифікована Законом України від 10 листопада 1994 р. № 237/94-ВР); Програма інтеграції України в Європейський Союз (затверджена Указом Президента України від 14 вересня 2000 р. № 1072/2000); Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншої (ратифіковано із заявою Законом України від 16 вересня 2014 р. № 1678-VII, далі – Угода від 16 вересня 2014 р.).

Одним із важливих сегментів адаптації, узгодження, гармонізації національної нормативно-правової бази до міжнародно-правових актів, у тому числі до законодавства країн Європейського Союзу, є удосконалення правового забезпечення у сфері телекомунікацій (зв'язку).

Окремі аспекти удосконалення міжнародного співробітництва у сфері телекомунікацій впливають із по-

ложені таких НПА, як Комплексна програма створення єдиної національної системи зв'язку (затверджена Постановою Кабінету Міністрів України (КМУ) від 23 березня 1993 р. № 790); Концепції розвитку зв'язку України до 2010 року (затвердженої Постановою КМУ від 9 грудня 1999 р. № 2238).

Серед іншого Угодою від 16 вересня 2014 р. було передбачено наближення чинного законодавства України у сфері телекомунікацій та інформаційного суспільства до права ЄС – у підрозділі 5 (Телекомунікаційні послуги, статті 115–124), Главі 14 (Інформаційне суспільство, статті 389–395), у Додатку XVII (Нормативно-правове наближення, зокрема, у Доповненнях XVII–6 (Положення щодо моніторингу) та XVII–3 (Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг)); зобов'язання стосовно сфери телекомунікаційних послуг та інформаційного суспільства відображено у пунктах 120 та 126–131 Плану заходів з імплементації Угоди, затвердженого розпорядження КМУ від 17 вересня 2014 р. № 847.

Серед іншого заходи охоплюють питання підготовки дорожньої карти зі впровадження та застосування актів ЄС, визначених в Угоді від 16 вересня 2014 р. Доповненнями XVII–3 (Правила, що застосовуються до телекомунікаційних послуг), здійснення порівняльно-правового аналізу розбіжностей та узагальнення результатів попередніх заходів щодо визначення невідповідностей чинної норма-

тивної-правової бази України у галузі зв'язку стандартам ЄС, розроблення відповідних проектів НПА.

Зазначене та інше прискорило дослідження формування в українській правничій науці відповідного її напрямку, що пропонується під умовною назвою «міжнародне телекомунікаційне право» (МТП).

Аналіз окремих досліджень, що знайшли вираз у публікаціях, дає підстави стверджувати, що в українському правознавстві вже започатковано фрагментарне розв'язання окремих юридичних проблем МТП. Серед них можна відзначити праці таких українських науковців, як І.В. Аристова [1], О.А. Баранов [2], Ю.П. Бурило [3], О.О. Золотар [4], Р.А. Каложний [5], Л.П. Коваленко [6], В.В. Костицький [7], С.П. Кудрявцева [8], В.А. Ліпкан [9], О.М. Музичук [10], А.М. Новицький [11], В.С. Цимбалюк [12-17] та інші. Окремі методологічні положення щодо МТП знайшли відображення також в опублікованих раніше результатах наукових досліджень автора цієї статті у фаховому науковому журналі [18].

Науково-методологічну правову базу дослідження МТП становлять також опубліковані праці окремих українських вчених, серед них особлива увага звернута на таких як Ю.М. Басига, В.В. Бедь, Д.М. Белов, Я.В. Лазар, В.В. Лемак, В.М. Попович, О.Я. Рогач, О.П. Севрюков, М.В. Сідак, В.Л. Федоренко та інші.

Під час дослідження багатьох праць науковців було з'ясовано, що, як правило, здійснюється уникнення застосування категорії «міжнародне телекомунікаційне право». Переважно висвітлення окремих положень транскордонних, інтернаціональних відносин щодо сфери телекомунікації ситуативно розглядаються в контексті міжнародного публічного права та міжнародного приватного права. Винятком є окремі публікації предметного звучення і комплексного змісту дослідників інформаційного права. Так, В.С. Цимбалюк [16, с. 238] пропонує розглядати МТП як підгалузю міжнародного інформаційного права.

Однак питання методологічних, концептуальних, доктринальних засад МТП дослідниками системно не висвітлюються. Це негативно впливає не тільки на правотворчість, але і на правозастосування та правову освіту.

Мета статті – висвітлення окремих результатів дослідження стосовно концептуальних підходів до визначення та інституційної структуризації міжнародного телекомунікаційного права як підгалузі спеціальної частини міжнародного інформаційного права.

Для досягнення зазначеної мети було визначено такі ключові завдання, як напрацювання теоретико-методологічних, доктринальних положень щодо сутності, змісту складників формування МТП та виклад окремих концептуальних підходів інституційної структуризації МТП.

Основою методології дослідження було визначено системний підхід щодо формування великих, складних, множинних, комплексних систем у праві (гіперсистем) [19] у єдності із матричним підходом стосовно моделювання інституційної структури МТП [12].

Виклад основного матеріалу дослідження та отриманих наукових результатів пропонується почати з того, що доктринально сфера телекомунікації тісно пов'язується зі сферою інформації, інформаційними правовідносинами, зокрема з формуванням Глобального Інформаційного Суспільства під впливом структуризації Глобальної телекомунікаційної інфраструктури. На цей аспект звертають увагу такі українські дослідники, як І.В. Аристова [1], Ю.П. Бурило [3], В.С. Цимбалюк [15, с. 176]. Тим самим обґрунтовується у різних аспектах взаємозв'язок міжнародного інформаційного права з міжнародним телекомунікаційним правом.

Так, із позиції юридико-догматичного підходу та концепції людиноцентризму основні положення МТП можна визначити зі ст. 19 Загальної декларації прав людини (прийнятої і проголошеної резолюцією 217А(III) Генеральної

Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.): кожна людина має право на свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.

Застосовуючи матричний підхід до формування правових дефініцій, можна сформувати узагальнене поняття МТП як підгалузі спеціальної частини міжнародного інформаційного права стосовно суспільних відносин, пов'язаних із можливостями всіх, кожною людиною, реалізувати своє природне право на свободу шукати, одержувати і поширювати інформацію будь-якими засобами і незалежно від державних кордонів.

Для з'ясування сутності, змісту МТП пропонується визначитися у розумінні його предметної ознаки у категорії «міжнародна телекомунікація» або категорії «міжнародні телекомунікації». Проведений порівняльно-правовий аналіз застосування зазначених категорій у міжнародному праві засвідчив про неоднозначне їх тлумачення, визначення у різних за змістом інтерпретаціях. Це зумовило звернутися до методології історичного підходу у праві, положень герменевтики права та семантики.

Було звернуто увагу, що категорії «телекомунікації» та «телекомунікація» нині є інтернаціональними. У міжнародному праві вони мають семантично споріднене за змістом застосування у більшості мов як запозичення, штучно утворені мовні конструкції. Вони мають у структурі дві складові частини: слово грецького походження – «теле» (далеко, на відстані) та слово латинського походження – «комунікація» (дієслово, що означає спілкування, зв'язок чи зв'язки; як синонім категорії «обмін інформацією») чи «комунікації» (іменник, що означає шлях чи шляхи сполучення, лінію чи лінії зв'язку, засіб чи засоби спілкування; як синонім слова «інфраструктура»).

Із філологічного аналізу сформувалася думка, що у традиціях багатьох сучасних мов категорії «телекомунікація» та «телекомунікації» застосовуються у таких умовно стандартизованих, консенсуальних, конвенційних змістах, як:

- телекомунікація – це категорія, що означає діяння: спілкування, зв'язок (чи зв'язки), обмін інформацією на великих відстанях (дистанційно) між людьми (фізичними особами) із застосуванням відповідних засобів (техніки та технологій) у просторі, часі та колі осіб;

- телекомунікація (телематика) – це галузь науки і техніки щодо людської діяльності, пов'язаної з пересиланням повідомлень (комунікації) на відстані за допомогою різних фізичних (фізико-математичних) засобів, способів (техніки, технологій, методів);

- телекомунікації – це категорія, що означає об'єкти – шлях чи шляхи сполучення, лінію чи лінії зв'язку, засіб чи засоби для спілкування; як синонім слова «інфраструктура», те за допомогою чого здійснюється дистанційне, на великі відстані, спілкування кола осіб в заданому просторі і часі.

У міжнародних правовідносинах категорія «телекомунікації» вживається у звуженому розумінні, змісті, що знайшло закріплення й у відповідних НПА. Так, відповідно до Статуту Міжнародного Телекомунікаційного Союзу (підписаного у Женеві 22 грудня 1992 р.) телекомунікації розуміються як електровз'язок – будь-яка передача, випромінювання або прийом знаків, сигналів, письмового тексту, зображень і звуків, будь-яких повідомлень по провідній, радіо, оптичній чи інших електромагнітних системах. Також у цьому міжнародному документі подано визначення деяких видів телекомунікації, що реалізуються із застосуванням електровз'язку (електричних телекомунікацій):

- телеграфія – вид електровз'язку, за яким інформація, що передається, призначена для запису під час прийому у вигляді графічного документа; передана інформація може бути представлена в іншому вигляді або може бути записана для наступного застосування;

- телефонія – вид електровз'язку, призначений в основному для обміну інформацією у вигляді розмови;

– радіозв'язок – електрозв'язок, що здійснюється шляхом радіохвиль.

Також у Статуті МТС визначається провідний, спеціальний за правовим статусом суб'єкт забезпечення телекомунікацій – міжнародна служба електрозв'язку – це служба електрозв'язку між підприємствами чи станціями електрозв'язку будь-якого типу, що знаходяться в різних країнах або належать різним країнам.

Резолюція Ради Європейського Союзу (Брюссель, 20 червня 2001 р. № 9194/01 ENFOPOL 55) про оперативні запити правоохоронних органів стосовно цивільних телекомунікаційних мереж (мереж загального застосування) та послуг має дещо відмінне за змістом визначення телекомунікації – це будь-яка передача знаків, сигналів, записів, образів, звуків, інформації, свідчень будь-якого спрямування, що передаються повністю або частково за допомогою телефонії, радіо, електромагнітної, фотоелектронної чи фотооптичної системи.

У міжнародному публічному та приватному праві до сфери телекомунікації також належить такий її вид, як пошта. У довідкових джерелах зазначається, що в першій основі змісту під поштою розуміється слово латинського походження (*posta* або *posita* – станція): 1) вид зв'язку, що забезпечує пересилання (поставлення) відправлень між адресатами; те, що доставляється цими засобами зв'язку; 2) установа для пересилання (поставлення) кореспонденції.

У ст.14 Всесвітньої Поштової Конвенції (Женева, 12 серпня 2008 р.) серед іншого є формулювання такої категорії, як «електронна пошта». Під нею розуміється поштова служба, у якій застосовується передача повідомлень із застосуванням електронних засобів (способів); служба операторів-реєстраторів електронної кореспонденції із наданням підтвердження відправлення та доставки електронної кореспонденції, надійного каналу зв'язку між аутентифікованими споживачами (користувачами) тощо.

У зв'язку з об'єктивними обмеженнями тощо викладення матеріалів дослідження пропонуються окремі його узагальнення.

Висновки.

1. Як доктринальні положення щодо сутності, змісту складових формулювання МТП пропонуються такі. Міжнародне телекомунікаційне право має розглядатися у трьох аспектах: як сфера міжнародних правовідносин; як напрям наукових досліджень; як навчальна дисципліна.

Міжнародне телекомунікаційне право (за об'єктивним змістом) – це підгалузь спеціальної частини міжнародного

інформаційного права щодо спеціальних норм, правил поведінки стосовно організації дистанційного спілкуванням людей із застосуванням (експлуатацією) будь-яких засобів (техніки) та способів (технологій) для задоволення потреб, інтересів у розповсюдженні (поширенні), пошуку, отриманні інформації незалежно від кордонів держав.

Міжнародне телекомунікаційне право (у суб'єктивному змісті) – це множина визначених у міжнародному праві зобов'язань, що виникають, здійснюються та припиняються між суб'єктами суспільних відносин стосовно організації та експлуатації відповідної інфраструктури зв'язку для задоволення потреб, інтересів у поширенні, пошуку та отриманні інформації будь-якими засобами і незалежно від кордонів держав.

Порівняльно-правовий аналіз у єдності з юридико-догматичним підходом до окремих міждержавних НПА на засадах матричного підходу у правознавстві дав змогу сформулювати поняття міжнародного телекомунікаційного права.

Міжнародне телекомунікаційне право – це сфера суспільних відносин, пов'язаних із транскордонними комунікаціями для збереження миру, економічного і соціального розвитку всіх держав, народів з метою забезпечення мирних зв'язків у інтернаціональному співробітництві за допомогою ефективних засобів зв'язку.

2. Серед окремих концептуальних підходів інституційної структуризації міжнародного телекомунікаційного права визначаються основні інституційні об'єкти міжнародного телекомунікаційного права – це суспільні відносини щодо міжнародної телекомунікації та міжнародних телекомунікацій.

Загальну родову інституційну ознаку суб'єктів у міжнародному телекомунікаційному праві можна визначити у категорії «міжнародні телекомунікатори». За спеціальними функціональними ознаками правового режиму міжнародні телекомунікатори умовно поділяються на міжнародних абонентів та міжнародні служби телекомунікацій.

Основний предмет міжнародного телекомунікаційного права становить транскордонна послуга (сервіс) зв'язку – міжнародна телекомунікаційна послуга (*international telecommunications services*), що надається через інфраструктуру систем міжнародних служб пошти, електричним зв'язком (кабельним), радіо (у тому числі супутниковим) або у комплексі (електронна пошта, фототелеграфія, радіотелефонія, інтерактивне комп'ютерне телебачення тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арістова І.В. Державне регулювання телекомунікаційного розвитку в Україні: організаційно-правові аспекти / І.В. Арістова // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності. – 2001. – № 1. – С. 117–125.
2. Баранов А.А. Правове регулювання доступу на ринок телекомунікацій // Інформація і право. – 2011. – № 2. – С. 32–38.
3. Бурило Ю. Організаційно-правові аспекти лібералізації державного регулювання у сфері телекомунікацій / Ю.П. Бурило // Підприємництво, господарство і право. – 2011. – № 7. – С. 86–89.
4. Золотар О.О. Правова охорона як складова інформаційної безпеки: монографія / О.О. Золотар. – К.: «ПанТот». – 2011. – 100 с.
5. Основи інформаційного права України: навч. посіб. / В.С. Цимбалюк, В.Д. Гавловський, В.М. Попович та інші. За заг. ред. М.Я. Швеця, Р.А. Калюжного, П.В. Мельника. – К.: «Знання», 2009. – 414 с.
6. Коваленко Л.П. Теоретичні проблеми розвитку інформаційного права України: монографія / Л.П. Коваленко. – Х.: «Право», 2012. – 248 с.
7. Електронна торгівля (правовий аспект регулювання): монографія / За заг. ред. В.В. Костицького / А.М. Новицький, Г.М. Красноступ, В.С. Цимбалюк, В.К. Шкарупа та інші. – К.: «МП Леся», 2007. – 212 с.
8. Кудрявцева С.П. Міжнародна інформація: навч. посіб. / С.П. Кудрявцева, В.В. Колос. – К.: «Слово», 2005. – 400 с.
9. Ліпкан В.А. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції: навчальний посібник / В.А. Ліпкан, Ю.Є. Максименко, В.М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – 280 с.
10. Музичук О.М. Сфера зв'язку та інформаційних технологій в Європейському Союзі та в Україні: особливості правового регулювання. О.М. Музичук, О.М. Литвинов, А.Є. Голубов, М.М. Компарський та інші. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 156 с.
11. Новицький А.М. Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні: монографія / А.М. Новицький. – Ірпінь: НУ ДПС України, 2011. – 444 с.
12. Цимбалюк В.С. Науково-доктринальні положення щодо методологічних установок систематизації законодавства про інформацію / В.С. Цимбалюк // Інформація і право. – 2015. – № 2 (14). – С. 76–83.
13. Цимбалюк В.С. Структуризація міжнародного інформаційного права у правознавстві / В.С. Цимбалюк // Правова інформатика. – 2009. – № 2 (22). – С. 25–30.
14. Цимбалюк В.С. Телекомунікаційне право як підгалузь інформаційного права України / В.С. Цимбалюк // Збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Актуальні проблеми національного законодавства». 18 жовтня 2016 року. Випуск 53. – Кропивницький, 2016. С. 93–95.

15. Цимбалюк В.С. Інформаційне право (основи теорії і практики) : монографія / В.С. Цимбалюк. – К. : «Освіта України», 2010. – 388 с.
16. Цимбалюк В.С. Інформаційне право: концептуальні положення до кодифікації інформаційного законодавства : монографія / В.С. Цимбалюк. – К. : «Освіта України», 2011. – 426 с.
17. Цимбалюк В.С. Співвідношення мас-медіа права та телекомунікаційного права як підгалузей інформаційного права / В.С. Цимбалюк // Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства: збірник тез V Всеукраїнської науково-практичної конференції (2.12.2016 р.). – Кіровоград : ПВНЗ КІДМУ КГУ, 2016. – С. 306–309.
18. Процишен М.П. Право про телекомунікації України: з точки зору компаративістики з правом Європейського Союзу / М.П. Процишен // Порівняльно-аналітичне право. – 2016. – № 5. – С. 225–228. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://pap.in.ua/index.php/arhiv-vidannja/78>
19. Лисенко С.А. Системний підхід у дослідженні інформаційної безпеки підприємств з точки зору теорії гіперсистем у праві / С.О. Лисенко // Європейські перспективи. – 2016. – С. 159–166.
20. International Telecommunication Union (ITU). – Режим доступу: <http://www.itu.int/en/history/Pages/ITUsHistory.aspx>
21. Universal Postal Union (UPU). – Режим доступу: <http://www.upu.int/en/the-upu/the-upu.html>

УДК 341.64:341.63:[341.231.14:33]

ВАРТІСТЬ МАЙНА (ІНВЕСТИЦІЙ) ЯК МІРА КОМПЕНСАЦІЇ В МІЖНАРОДНОМУ ЕКОНОМІЧНОМУ ПРАВІ

VALUE OF PROPERTY (INVESTMENTS) AS A MEASURE OF COMPENSATION IN INTERNATIONAL ECONOMIC LAW

Шаповал Т.В.,

*аспірант кафедри міжнародного права факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка*

Досліджено категорію вартості майна як міру компенсації в міжнародному публічному праві. Наголошено, що з плином часу відбувся деякий поступ від більш гнучкого стандарту «відповідної» компенсації, яка уможливила часткову компенсацію з міркувань справедливості, до більш жорсткого стандарту «адекватної» чи «повної» компенсації, що оцінюється на основі (і водночас цим обмежена) справедливої ринкової вартості експропрійованої або знищеної власності. Увага в статті акцентується на тому, що у світлі всіх відповідних джерел звичаєве міжнародне право вимагає компенсації, еквівалентної справедливій ринковій вартості експропрійованих інвестицій (знищеного майна). Як зазначено, відсутність повністю врегульованих норм міжнародного звичаєвого права із цього питання є меншою проблемою у зв'язку з вирішенням більшості спорів на основі положень інвестиційних договорів. Міжнародні суди, зіткнувшись із претензіями з причин експропріації, діють у межах інвестиційного договору та здійснюють інтерпретацію відповідних положень договору із застосуванням виявлених фактів до їхніх умов. У світлі конкретних обставин справи компенсація не повинна призвести до руйнування справедливого балансу публічних і приватних інтересів.

Ключові слова: міжнародне інвестиційне право, незаконні експропріації, законні експропріації, справедлива ринкова вартість, вартість майна, двосторонні інвестиційні угоди.

Исследована категория стоимости имущества как мера компенсации в международном публичном праве. Отмечено, что с течением времени произошло некоторое продвижение от более гибкого стандарта «соответствующей» компенсации, что подразумевало возможность частичной компенсации из соображений справедливости, к более жесткому стандарту «адекватной» или «полной» компенсации, определяемой на основе (и в то же время этим ограниченной) справедливой рыночной стоимости экспроприированной или уничтоженной собственности. Внимание в статье акцентируется на том, что в свете всех соответствующих источников обычное международное право требует компенсации, эквивалентной справедливой рыночной стоимости экспроприированных инвестиций (уничтоженного имущества). Как указано, отсутствие полностью урегулированных норм международного обычного права в этом вопросе является меньшей проблемой в связи с решением большинства споров на основе положений инвестиционных договоров. Международные суды, столкнувшись с претензиями по причинам экспроприации, действуют в рамках инвестиционного договора и осуществляют интерпретацию соответствующих положений договора с применением выявленных фактов к их условиям. В свете конкретных обстоятельств дела компенсация не должна привести к разрушению справедливого баланса публичных и частных интересов.

Ключевые слова: международное инвестиционное право, незаконные экспроприации, законные экспроприации, справедливая рыночная стоимость, стоимость имущества, двусторонние инвестиционные договоры.

The article is dedicated to category “value of property” as measure of compensation in international public law. It shows that, over time there has been some movement from the more flexible standard of “appropriate” compensation, which implied the possibility of partial compensation that would take into account equitable considerations, to a more rigid standard of “adequate” or “full” compensation assessed on the basis of (and at the same time limited to) the fair market value of the expropriated or damaged property. Attention is focused on the fact that, in the light of all relevant sources, customary international law requires compensation equivalent to the fair market value of expropriated investments (damaged property). As indicated, the lack of fully regulated norms of international customary law in this matter is a lesser problem in connection with the resolution of the majority of disputes based on the provisions of investment treaties. An international court faced with an expropriation claim brought under an investment treaty has a task of interpreting the relevant treaty provision and applying it to the facts before it. In light of specific circumstances of the case compensation should not lead to result destroying the fair balance of public and private interests.

Key words: international investment law, unlawful expropriation, lawful expropriation, fair market value, value of property, bilateral investment treaties.

Постановка проблеми. Майнову відповідальність держав та компенсацію завданих збитків у міжнародно-правовій системі за експропріацію майна, його знищення чи пошкодження переважно неможливо реалізувати без визначення вартості такого майна. Стандарти оцінки для

визначення вартості майна й правові особливості застосування її результатів міжнародними судами безпосередньо впливають на рівень відповідальності держави та можливість компенсувати завдані збитки в повному чи частковому обсязі.